

Opgaven i teoretisk pædagogikum 2018-19

Tema 1: Karrierelæring i og med fag

For at ruste de unge til fremtiden og som led i en opdatering af kravene til elevernes faglige kundskaber optræder karrierelæring som et nyt indsatsområde i de gymnasiale uddannelser i gymnasireformen fra 2017. Ifølge aftaleteksten om reformen *“skal elevernes karrierekompetencer styrkes. Karrierelæring skal forankres i det daglige arbejde med fagene, når det er relevant i forhold til at opfylde de faglige mål. Eleverne skal opnå indsigt i fagenes anvendelse i det omgivende samfund, så de får konkrete erfaringer med faget i praksis. Karrierelæring kan endvidere ske via praktikophold og samarbejde med institutioner eller virksomheder.”*¹ Karrierelæring er hermed både forankret i fagene og i et samarbejde med videregående uddannelser og erhvervsliv. Dette fremgår også af loven om de gymnasiale uddannelser, som præciserer, at undervisningen skal indeholde *“forløb og faglige aktiviteter, der styrker elevernes evne til at håndtere valg og overgange i uddannelsessystemet”*. Eleverne skal desuden opnå *“viden om og erfaringer med fagenes anvendelse, der modner deres evne til at reflektere over egne muligheder og at træffe valg om egen fremtid i et studie/karrierespæktiv og et personligt perspektiv.”*²

Arbejdet med karrierelæring i fagene udtrykkes i læreplanerne med ord som fx *karrierevalg, karrierekompetencer, karrierespæktiver og karrieremuligheder*. Formuleringerne finder man under fx *formål, didaktiske principper og arbejdsformer*, og indholdet af karrierelæring optræder med forskellige formuleringer: *“Inddragelse af private eller offentlige virksomheder og institutioner skal bidrage til at tydeliggøre studie- og karrieremuligheder for eleverne og belyse relevante fysiske problemstillinger”* (fysik B, htx & stx), *“Virkelighedsnære cases, virksomhedsbesøg og ekskursioner er en del af undervisningen, hvor elevernes karrierekompetencer naturligt kommer i spil”* (Teknologi A, htx), *“Almendannelsen fremmes ved at styrke elevernes nysgerrighed og engagement i fagets discipliner samt de videre uddannelses- og karrieremuligheder, som faget indbyder til”* (afsætning B, hhx) og *“Undervisningen skal belyse fagets professionsrettede perspektiver”* (dansk A, hf).³

17 gymnasier i Region Hovedstaden (RH) deltog i 2014-16 i projektet *“Karrierefokus i og efter gymnasiet”*. Deres erfaringer er forskningsmæssigt blevet fulgt af Center for Ungdomsforskning (CeFU) og har affødt følgende definition af karrierelæring: *“Elevernes håndtering af og forståelse for*

¹ “Aftale om styrkede gymnasiale uddannelser”, lokaliseret maj 2018 på <http://www.dpt.dk/wp-content/uploads/2016/06/160603-Styrkede-gymnasiale-uddannelser.pdf>

² “Lov om gymnasiale uddannelser”, lokaliseret maj 2018 på <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=186027>

³ Se <https://uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/fag-og-laereplaner/laereplaner-2017> for en samlet oversigt over læreplaner på de gymnasiale uddannelser.

deres forløb og overgange i uddannelsessystemet ved hjælp af viden om dem selv, fag, uddannelser, arbejdsmarked og samfundet.”⁴

Den engelske karrierelæringsteoretiker Bill Law⁵ er inspirator for ovenstående forståelse, og han peger på, at det at kunne træffe valg og tage beslutninger er essentielt i forhold til aktiviteter, der fremmer ens karriereudvikling.⁶ Laws pointe er, at det at træffe valg og tage beslutninger på en kompetent måde må læres på lige fod med fx det at lære at læse, skrive og regne. Law har som konsekvens heraf udviklet en model for, hvordan disse færdigheder kan læres af den enkelte elev eller gennem hjælp fra andre. Færdighederne og evnerne, der bl.a. er inspireret af Jean Piaget, kan opstilles og formuleres således:⁷

1. At opdage (sensing – finding out)
  - a. Se, høre, mærke, dvs. sans og opleve
  - b. Få nok indtryk, information og kontakter til at komme videre
2. 2. At filtrere/ordne (sifting – sorting out)
  - a. Ordne informationerne på en meningsfuld måde for at blive klar over forskelle og ligheder
  - b. Sammenligne, bemærke, opdage sammenhænge
3. At fokusere (focusing – checking out)
  - a. Vide hvem og hvad man skal være opmærksom på og hvorfor
  - b. Mærke og tjekke hvad er virkelig vigtigt
4. At forstå (understanding – working out)
  - a. Vide hvordan noget fungerer og hvilke handlinger, der synes at føre til hvad
  - b. Forklare, foregribe

CeFU har i forlængelse af RH projektet omsat Laws fire niveauer til en karrierelæringsmodel,⁸ der dækker de tre væsentligste videns- og erfaringsdimensioner af gymnasieelevernes karrierelæring og karrierekompetencer. Det drejer sig om viden og erfaring med 1) uddannelse, fag og job, 2) sig selv og 3) ens handlinger og beslutninger. I denne forståelse af karrierelæring lægges et helhedsperspektiv på

⁴ Katznelson, N., & Lundby, A. A. (2015). Det gav mig en idé om, at min fremtid ikke står skrevet i sten: Midtvejsevaluering af forsøg med karrierelæring i gymnasiet. Aalborg Universitetsforlag. Lokaliseret maj 2018 på http://www.gymnasieforskning.dk/wp-content/uploads/2016/02/Midtvejsevaluering_karrierelæring.pdf

⁵ Bill Law har sin egen webside, se <http://www.hihohiho.com/>

⁶ Law, Bill (2006): En teori om læring i forbindelse med uddannelses- og erhvervsvejledning. Kap. 10 i: Watts m.fl.: Uddannelses- og erhvervsvejledning. Teori og praksis. S&E

⁷ Law, Bill (2009): Building on what we know. Community-interaction and its importance for contemporary careers-work.

<http://www.hihohiho.com/memory/cafcit.pdf>, her gengivet efter Buhl, Rita (2014): "Om børn og unges karrierelæring", UUDanmark, lokaliseret den 15. maj 2018 på <http://ungepaatvaers.dk/wp-content/uploads/omboernog1.pdf>.

Bemærk, at Laws niveauer læses oppefra og ned, og de første niveauer forudsætter de andre. Se

<https://ufm.dk/uddannelse/internationalisering/internationalt-samarbejde-om-vejledning/euroguidance/nyheder-for-vejledere/vejledning-i-nordisk-perspektiv>

⁸ Katznelson, N., Lundby, A. A., & Hansen, N-H. M. (2016). Karrierelæring i gymnasiet: "De vidste ikke, hvad de ville". (1 udg.) Aalborg: Aalborg Universitetsforlag. Lokaliseret maj 2018 på http://vbn.aau.dk/files/245545681/Karrierel_ring_i_gymnasiet_online_version.pdf

den unge og dennes livsbane forstået som sammenhængen mellem liv, læring og arbejde.⁹

Projektet viser, at der først er tale om karrierelæring hos eleverne, når karriereaktiviteter pakkes ind i refleksions- og dialogprocesser, og eleverne derigennem får mulighed for at koble ny viden og erfaringer til deres egen proces. Den reflekterende sætter sin læring i relation til sig selv – til sin selvforståelse og til hvad de påvirkninger, man har mødt og møder, betyder for en selv.¹⁰ Denne refleksion åbner op for, at elevernes tanker om deres fremtid, som tidligere var private, nu deles i det sociale rum. Ane Qvortrup nævner portfolioen som et redskab til, hvorledes man i fagene systematisk kan fastholde elevernes refleksioner over, “hvad de føler sig godt tilpas med i fagene, hvad de oplever glæde ved, interesserer sig for, og hvordan det stemmer overens med deres faglige evner og karriereideer”, og hun viser, hvordan man kan gøre karrierelæring til et didaktisk redskab.¹¹

CeFU pointerer, at karrierelæringsperspektivet også rummer et potentiale i forhold til at åbne fagene og tydeliggøre forbindelsen mellem fagene og den omverden, de er en del af. I projektet oplevede lærerne, at det motiverede eleverne, når undervisningen knyttede an til praktiske og virkelighedsnære problemstillinger. Lærerens opgave er derfor at få de unge til at se og reflektere over, hvordan faget har relevans i deres liv, deres læring og deres fremtidige arbejde - ikke at påtage sig rollen som karrierevejleder.

Man kan koble karrierelæring til begrebet anvendelsesorientering, som er relevant i alle de gymnasiale uddannelser, og som i reformen 2005 blev gjort til profilkendetegn for HF. I en udgivelse fra 2008 konkluderer Christensen og Svejgaard, at anvendelsesorientering implicerer, at fagene også knyttes til et praksisfelt uden for skolekonteksten, fx erhvervsuddannelse og erhvervspraktik. Deres forslag er, *“at undervisningen skal vælge eksempler eller cases inden for eller i tilknytning til nogle erhvervsområder / praksisfelter, men at det centrale ikke er de pågældende praksisfelter som sådan. Det centrale er derimod nogle forståelsesrammer, som kobler sig til nogle overordnede kategorier, som de enkelte cases kan generaliseres til.”*¹² Dette perspektiv er yderligere udfoldet i HF-reformen 2017, hvor der nu i læreplanerne tales om “professionsorientering”. I det toårige hf er professionsorienteringen blevet styrket, idet eleverne gennem mindst tre praktik-projektperioder i løbet af uddannelsen udvikler karrierekompetencer, og hvor fagene og det faglige samspil i fagpakkerne på andet år tones i retningen af bestemte professioner og videregående uddannelser.

⁹ Se note 4

¹⁰ Se Skovhus, R. B., Poulsen, B. K., Buland, T., & Svarva, R. K. (2016). På vej mod karrierekompetence: inspirationshæfte med spørgsmål, som understøtter karrierelæring. Aarhus: VIA Program for karrierevejledning, lokaliseret maj 2018 på https://www.ucviden.dk/portal/files/38800966/P_vej_mod_karrierekompetence.pdf.

¹¹ Haugaard, A. (2018). “Karrierelæring: Både nutid og fremtid”. Gymnasieforskning nr. 13, marts 2018.

¹² Christensen, T. S., & Svejgaard, K. L. (2008). Det anvendelsesorienterede perspektiv på hf: FoU-projekt 116360. Forsøg, udvikling og efteruddannelse i de gymnasiale uddannelser. Odense og Århus: Syddansk Universitet. Lokaliseret maj 2018 på http://findresearcher.sdu.dk/portal/files/4438/Den_anvendelsesorienterede_dimension_116360.pdf

Professionshøjskolerne har udviklet en model for professionsorienterede projekt- og praktikforløb, der henvender sig til hf-elever på 3. og 4. semester. Hf-eleverne indbydes til at besøge en professionshøjskole og arbejde med en case, der indeholder et samfundsmæssigt problem, et etisk/moralsk problem og et klart vidensbegreb. Gennem en sådan case kan de reflektere over uddannelses- og karrierevalg. På UCLs hjemmeside kan man se eksempler på cases inden for menneske og samfund, sundhed, business og teknologi/it/science.¹³

På www.karrierefokus-gym.dk kan man finde en række forløb, hvor karrierelæring inddrages som et element i undervisningen i forskellige fag og forskellige gymnasiale uddannelser. CeFU sammenfatter skolernes erfaringer til i alt 5 aktivitetstyper: 1) virksomhedssamarbejde, 2) karriere som tema i undervisningen, 3) karrieredage, 4) refleksion og 5) uddannelsessamarbejde.¹⁴

Et konkret eksempel er en htx-klasses samarbejde med Københavns Erhvervsakademi (KEA) om et cykelprojekt. Den tekniske fase af projektet foregik delvist på KEA i samarbejde med studerende og lærere herfra, hvor eleverne modtog undervisning i relation til deres projekt.¹⁵ Et andet eksempel er sprogfag, der kan give anledning til at drøfte en global karriere. Idræt eller biologi kan tematisere et sundt og usundt arbejdsliv, og samfundsfag kan give mulighed for at diskutere uddannelses- og arbejdsmarkedspolitik eller koblingen mellem karriere og livsstil.¹⁶

Med afsæt i karrierelæringsmodellen kunne man til Universiteternes Gymnasiedage 2017 på SDU høre Mette Pless argumentere for, at karrierelæring kan opfattes som en proces, der spiller sammen med unges identitets- og almendannelse.¹⁷ Denne forståelse af karrierelæring kobler Pless til Gert Biestas tre domæner for formålet med undervisning og uddannelse: 'kvalifikation', 'socialisation' og 'subjektifikation'.¹⁸ De tre domæner kalder på spørgsmål som, hvilke kundskaber er vigtige at udvikle i relation til et arbejdsmarked (kvalifikation), hvordan kan jeg engagere mig i et fællesskab (socialisation), og hvad er vigtigt for mig, og hvor kan jeg bedst bidrage (subjektifikation)?¹⁹

Gymnasielærerne Andersen og Frikke har i forlængelse heraf diskuteret karrierelæring som almendannelse. På baggrund af eksempler fra danskundervisningen konkluderer de, at man meningsfuldt kan udvikle *"beslutningskyndigheden og selvstændigheden hos eleven og herunder også*

¹³ <https://ucl.dk/uddannelser/hf-forloeb/>

¹⁴ Se <http://www.karrierefokus-gym.dk/forloeb> for eksempler på alle aktivitetstyper.

¹⁵ Karrierelæring på HTX. Lokaliseret maj 2018 på <https://www.emu.dk/modul/karrierelaering-pa-htx>

¹⁶ Rasmussen, T. (2017). "Ekspert: Karrierelæring vil udfordre lærerne". Lokaliseret maj 2018 <https://gymnasieskolen.dk/ekspert-karrierelaering-vil-udfordre-laererne>

¹⁷ Se https://www.sdu.dk/da/om_sdu/institutter_centre/ikv/konferencer+og+seminarer/universiteternes+gymnasiedage/2017 for en uddybning af sammenligningen.

¹⁸ Gert Biesta: 'Hvad er uddannelse til for?', i God uddannelse i målingens tidsalder – etik, politik, demokrati (2009, DK 2011). Klim.

¹⁹ Spørgsmålene er inspireret af Steen Beck, foredrag til Pædagogikum-konferencen 2018.

diskutere studie- og karrierevalg som en del af de faglige forløb.”²⁰ Samme konklusion kommer en vejleder på Aarhus Katedralskole frem til: ”Det lugter af målstyring og effektiviseringssamfund. Men der er masser af fornuft i det, når man kigger nærmere efter. Eleverne kommer til at forholde sig til egne værdier og drømme. Det øger deres eksistentielle dannelse – og derudover får de en større generel viden om uddannelsessystemet.”²¹

Som citatet antyder, kan karrierelæringsbegrebet ses som en del af den aktuelle diskussion om dannelse, som ifølge Stefan Herman udspilles mellem to yderpositioner - den politisk-administrative og den pædagogisk-konservative - *”hvor den ene drømmer om at regere hele vejen igennem ud til den enkelte elev/student [og] den anden bare vil have fred, frihed, tillid og ro.”²²*

Inden for temaet “Karrierelæring i og med fag” skal du udarbejde en problemformulering, som afgrænser og fokuserer på et eller flere aspekter ved temaet, som det bl.a. er udfoldet ovenfor. Med udgangspunkt i dit valgte problem skal du analysere og vurdere et kortere eller længere undervisningsforløb i et af dine fag eller på tværs af fag, hvor du gennem dine didaktiske valg i undervisningen har haft et særligt fokus på at styrke elevernes karrierelæringskompetence. Du skal inddrage såvel almindidaktik som fagdidaktik, og dine didaktiske valg skal begrundes både teoretisk og praktisk. Se i øvrigt om krav til opgaven i Studieordningen for Uddannelsen i teoretisk pædagogikum.

²⁰ Andersen & Frikke: “Karrierelæring: En sprogforbistring – med potentiale?”, lokaliseret den 23. maj 2018 på <https://gymnasieskolen.dk/karrierelaering-en-sprogforbistring-med-potentiale>

²¹ Rasmussen, T. (2018). “I Aarhus er karrierelæring en del af almindannelsen”. Lokaliseret maj 2018 på <https://gymnasieskolen.dk/i-aarhus-er-karrierelaering-en-del-af-almendannelsen>. Se også <https://gymnasieskolen.dk/laerere-om-karrierelaering-det-er-ikke-noget-nyt>

²² Hermann, S. (2016). Hvor står kampen om dannelsen? Informations Forlag